

30

najciekawszych
tekstów na wakacje

Drodzy Czytelnicy,

Oddajemy Wam do rąk wydanie specjalne naszego dwutygodnika: „FORUM na lato”. Mamy ogromną przyjemność zaproponować Państwu 30 najciekawszych artykułów ze wszystkich stron świata. Szukaliśmy tekstów oryginalnych, nietraktujących jednak o wojnach, nieszczęściach czy klęskach żywiołowych. Chcemy, by z tym wydaniem Czytelnicy mogli naprawdę odpocząć. Oczywiście w „FORUM na lato” nie zabraknie dziennikarstwa najwyższej próby – szczególnie polecam Państwu znakomite reportaże, nagrodzone European Press Prize 2019 i zapraszam do lektury!

Paweł Moskaiewicz, redaktor naczelny

6 FOKUS

EUROPA

- 12 **Buntownik z Florencji.** Śladami Leonarda
- 18 **Stadion w polu.** Futbolowa obsesja Orbána
- 24 **Bukowina malowana.**
Bajecznie kolorowe monastery
- 28 **Nomadzi Północy.** Przez tundrę z Nieńcami
- 32 **Nowe porządki w ringu.**
Rosjanki biorą się za sumo

AZJA

- 34 **98 wież Xi'anu.** Pierwsza stolica Chin
- 40 **Poświęciłam się sztuce.** Rozmowa z gejszą
- 46 **Kawa na lawę.** Życie pod jawańskim wulkanem
- 50 **Ludzie z lasu.** Górskie ludy Tajlandii
- 54 **Święta trucizna.** Brudny Ganges
- 56 **Oczy niebieskie od nieba.** Mozaika Kaukazu

AFRYKA

- 62 **Mądrość pustyni.** Skarby Timbaktu
- 66 **Kulturalne małpy.** Obyczaje naczelnych
- 70 **Bastion Afrykanerów.** Biała Orania

AMERYKA PÓŁNOCNA

- 74 **Granica wytrzymałości.** Rozdzielona rodzina
- 80 **Przyroda na receptę.** Leczenie lasem

24 BIBLIA DLA MALUCZKICH Rumuńskie arcydzieła

40 ZWIERZENIA GEJSZY Zaspiewa, zatańczy, wysłucha...

46 DUCHY WULKANU Drż przed nimi Jawa

84 Kanion Star Wars.
Raj dla amatorów lotnictwa

88 Safari w Teksasie.
Polowanie na dziwnego zwierza

AMERYKA POŁUDNIOWA

92 Smutek agawy.
Jak tequila stała się trunkiem narodowym

96 Mamy z Panamy. Lud, gdzie rządzą kobiety

100 Targ wiedz w La Paz.
Uroki, amulety, magiczne ingredience...

104 La Rinconada.
Najwyżej położone miasto świata

108 Chilijskie Alpy. Sznycel w Araukanii

OCEANIA

112 Punkcik na Pacyfiku.
Dumna Wyspa Wielkanocna

116 Szczęście Rapa Iti.
Najbardziej odległy skrawek UE

ARKTYKA

120 Kurs na góry lodowe. Turystyka polarna

ROZMOWA

124 Przypadki Daniela Dafoe.
Kim był Robinson Crusoe?

HISTORIA NA LUZIE

128 Brylanty dla dyktatury proletariatu.
Dowcipy o Stirlitzu

66 RATUJMY KUZYNÓW! Ginące kultury naczelnych

92 SERCE Z AGAWY
Przepis na tequilę

96 PANOWANIE PAŃ
Matriarchat ludu Kuna

120 WYCIEZKI POD BIEGUN
Nie dla zmarzluchów

Zdjęcia na okładce: © SPUTNIK/EAST NEWS, BE&W, GETTY, AP/EAST NEWS, AFP/EAST NEWS

www.forumdwtutygodnik.pl

FORUM NA LATO

REDAKTOR NACZELNY
Paweł Moskaiewicz

TŁUMACZE I REDAKCJA:
Maciej Domagała
Hanna Hartwig
Joanna Hartwig

Anna Łabuszewska
Sławomir Szarejko
Igor Walenczak
PRACOWNIA GRAFICZNA
Dyrektor artystyczny
Małgorzata Śliwińska
Studio
Andrzej Fuksiewicz
Fotoedycja
Marcin Kapica

KOREKTA
Elżbieta Głuchowska
REKLAMA
Biuro Reklamy
tel. (48) (22) 451 61 36
reklama@polityka.com.pl
Izabela Kowalczyk-Dudek dyrektor
DZIAŁ DYSTRYBUCJI
Marcin Paśnicki kierownik
dystrybucja@polityka.com.pl

Adres redakcji: ul. Słupecka 6, 02-309 Warszawa 22
tel. (48) (22) 451 60 96, fax (48) (22) 451 61 64
e-mail: redakcja@tygodnikforum.pl

Wydawca:
Polityka Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością S.K.A.
Druk: QuadGraphics
Sprzedaż bezumowna numerów aktualnych
i archiwalnych po cenie niższej od ustalonej
przez Wydawcę jest zabroniona, nielegalna
i grozi odpowiedzialnością karną.

Sprawdź dlaczego Klienci wybierają nasze egzotyczne wycieczki objazdowe

Dominikana – Karaibska ślicznotka

Pani Pilot miła, kompetentna, o wysokiej kulturze osobistej, bardzo skrupulatnie opowiadała o każdym miejscu na wycieczce, posiada niesamowitą wiedzę związaną z historią wyspy, którą potrafi przekazać. Wycieczka interesująca, ogląda się dużo ciekawych miejsc, które Dominikana ma do zaoferowania. Przepiękne krajobrazy, przyroda, które są w dobry sposób pokazane. W Santo Domingo nocowaliśmy w samym centrum starego miasta, co umożliwiło chętnym zwiedzenie miasta na własną rękę. Bardzo ciekawa, niezbyt męcząca wycieczka. Polecamy!

Agnieszka z Karoliną, 46-55 lat | z rodziną |

już od
7199 pln
12 dni

 Dreamliner

już od
7299 pln
12 dni

 Dreamliner

Good Morning, Vietnam

Program wycieczki pozwolił poznać uroki Wietnamu pod każdym względem. Na uwagę zasługuje praca pilota Karola, który z pełnym profesjonalizmem, cierpliwością, uśmiechem i zaangażowaniem odkrywał z nami smaki Azji. Polecam wszystkim znajomym ten kierunek i organizatora wycieczki. Naprawdę warto tam się wybrać. Bardzo dobre hotele, wyżywienie, transport. Logistyka działała super. Czułam się bardzo bezpiecznie.

Joanna, 36-45 lat | ze znajomymi |

Japonia – W krainie gejsz i samurajów

Wycieczka bardzo ciekawa, choć trzeba powiedzieć że intensywna. Wielkim plusem był nasz pilot Pan Szymon, który ma dużą wiedzę o Japonii oraz otaczających krajach i potrafi ją interesująco przekazać. Ma on również niepospolity dar zrobienia bardzo dobrej atmosfery w grupie, a sam jest miłą i bezkonfliktową osobą, przy tym bardzo punktualną i fachową. To była jedna z lepiej zorganizowanych wycieczek, na jakich byłem. Wszystko funkcjonowało jak w szwajcarskim (lub japońskim:)) zegarku. Były restauracje o różnych kuchniach, robienie wachlarzy japońskich, ubieranie się w kimono, japońskie łaźnie i ciekawe zabytki UNESCO.

Leszek, 56-65 lat | w parze |

już od
11999 pln
16 dni

A gdzie wybierzesz się Ty?

INFOLINIA: 42 683 96 98

R.pl

GRENLANDIA

Cuda na wodzie

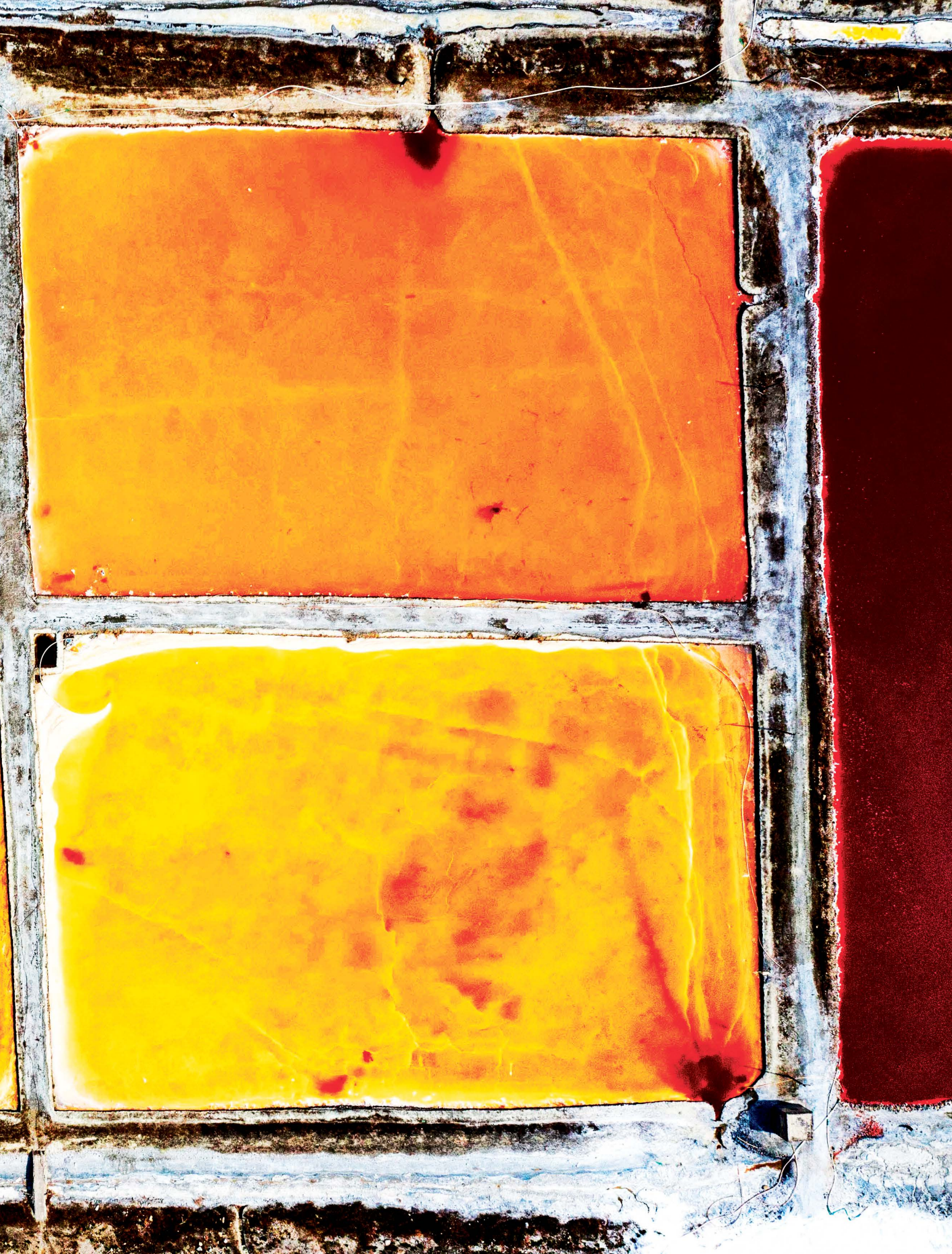
To zdjęcie jest symboliczne – mówi jego autor, Steffen Olsen z duńskiego instytutu meteorologicznego. Fotografia wykonana na grenlandzkim fiordzie nie jest wcale fotomontażem. W pierwszym okresie roztopów woda zbiera się na powierzchni grubej ponad metr pokrywy lodowej i nie znajduje ujścia dopóki zmarzlina nie zacznie pękać. W tym roku ocieplenie przyszło wyjątkowo szybko, a temperatury notowane na Grenlandii byłyby wysokie nawet latem.

CHINY

Żółto i słońce

Czy to szkło? Surrealistyczny obraz? Nie, słynne słońce jezioro w mieście Yuncheng, zwane „Chińskim Morzem Martwym”. To niezwykle zdjęcie wykonano z powietrza. Choć na pierwszy rzut oka akwen nie zachęca do kąpieli, to cieszy się wielką popularnością, ponieważ Chińczycy uważają, że moczenie się w tutejszym błocie jest bardzo zdrowe.

Fokus

ROSJA

Na i nad sceną

W Rosji odbyły się 25 Teatralne Igrzyska Olimpijskie. To wielki festiwal teatrów z całego świata, na którym prezentowane są osiągnięcia najwybitniejszych twórców, a także miejsce spotkań uczniów i mistrzów. Festiwal promuje bogactwo i różnorodność dziedzictwa teatru, wspiera eksperymenty i poszukiwania sceniczne. W tym roku Polskę reprezentowali Jan Klata i Krystian Lupa.

Fenomen Leonarda

500 lat temu zmarł Leonardo da Vinci – malarz, wynalazca, anatom. Teraz Europa oddaje mu pokłon.

Pewnego styczniowego ranka 2019 r. w sekretariacie dyrektora Galerii Uffizi we Florencji, na policjantów czeka mężczyzna w adidasach, z plecakiem, w którym trzyma fartuch, jednorazowe rękawiczki i ochronną maseczkę. W rękę dzierży specjalnie zabezpieczoną aluminiową walizkę. Tkwi w niej jedna jedyna karta, oznaczona numerem inwentaryzacyjnym „8P”. To szkic piórkiem, wykonany przez Leonarda da Vinci.

Jest to najstarszy z zachowanych rysunków mistrza, a do tego pierwsze we włoskiej sztuce dzieło, w którym pejzaż stanowi samodzielny temat. Powstało przed 546 laty. Cieniusieńki, ale jakże ważki wkład w kulturowe dziedzictwo ludzkości. Ile byłoby warte na rynku sztuki? Trudno powiedzieć, bo nigdy nie pójdzie pod aukcyjny młotek.

Mężczyzna jest konserwatorem dzieł sztuki. Właśnie nadeszło dwóch policjantów po cywilnemu, którzy towarzyszą mu w dalszej drodze. Jadą niepozornym autem bez napisów i sygnalizacji do Instytutu Badania i Konserwacji Dawnych Dzieł Sztuki. Cały zespół pracowników wita delegację z muzeum. Zebrani robią wrażenie anatomopatologów dyskutujących nad niezwykle przypadkiem. W tle dwaj karabinierzy zakładają policyjne kamizelki. Chcą sobie zrobić zdjęcie z kawałkiem bezcennego papieru. Mają poważne miny, emanuje z nich duma.

Po zakończeniu prac badawczych, rysunek trafi na wystawę w Vinci, gdzie Leonardo dorastał.

Myślenie niekonwencjonalne

Florencja wydała wielu znakomitych artystów, jak Giotto, Donatello, Botticelli i Michał Anioł. Leonardo, który tu nauczył się fachu, jest najważniejszym z nich. Jego „Mona Liza” jest najbardziej znanym obrazem na świecie. Są historycy sztuki, którzy na starych rycinach i obrazach poszukują odcinków palców mistrza i śladów jego DNA.

Leonardo zmarł na obczyźnie, we Francji, 2 maja 1519 roku, czyli dokładnie 500 lat temu. Miał 67 lat. Był uniwersalnym poszukiwaczem prawdy. Nigdy nie spoczął na laurach, zawsze i wszędzie patrzył na wszystko świeżym okiem badacza, obserwował drzewa, ptaki i krople wody, pragnął regulować rzeki, wdzierał się do prosektoriów ówczesnych

szpitali i dokonywał sekcji zwłok, by wiedzieć coraz więcej o ludzkim ciele.

Formułował idee, które przedtem nikomu nie przyszły do głowy. Zapoczątkował „innowacyjny wstrząs” kilkaset lat przed Doliną Krzemową. Był poniekąd jednocześnie Markiem Zuckerbergiem, Jeffem Bezosem, Elonem Muskiem i Larrym Pagem. Nie miał wszakże talentów biznesmena i przez całe życie był zdany na zamożnych sponsorów.

Zagadka szkicu 8P

Przypadająca w tym roku pięćsetna rocznica jego śmierci stanowi dla wielu wydawnictw i muzeów okazję, by uczcić geniusza publikacjami i wystawami. Największą ekspozycję przygotowuje na jesieni paryski Luwr. Muzeum zawdzięcza rekordy zwiedzających w ogromnym stopniu „Mona Lizie”. W 2018 r. liczba gości przekroczyła 10 milionów, było wśród nich wielu młodych ludzi.

Portret tajemniczej Florentynki jest poniekąd przekleństwem, bo jej uśmiech zdaje się przesłaniać pozostałą twórczość artysty. Oglądana na potęgę „Monę Lizę” i niedostępny obecnie „Salvatora Mundi” zostawmy chwilę na boku. Niezwykle wymowny jest bowiem szkic o numerze inwentaryzacyjnym „8P”. Rysunek zdradza, że Leonardo był może pierwszym twórcą, który dowartościował przyrodę.

Szkic ukazuje widok na dolinę Arno w Toskanii. Widać pagórki, skały, pola, rzekę, wodospad i umocnienia. Artysta posłużył się piórkiem i brązowym atramentem. Na górze zapisał datę: 5 sierpnia 1473 roku. Miał wtedy 21 lat. Własnoręczna datacja jest niezwykle, rysunek musiał być dla niego ważny.

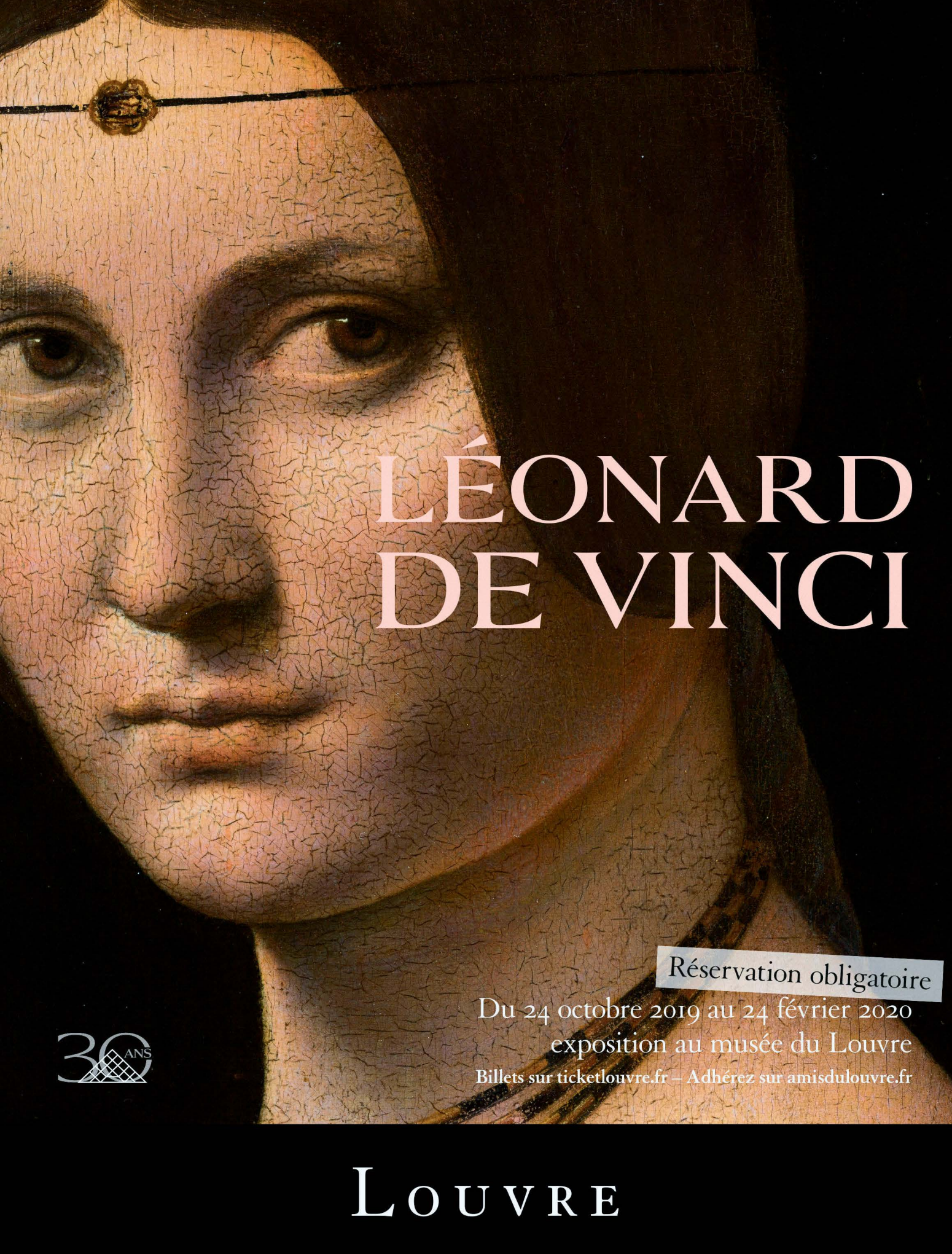
Pejzaże nie cieszyły się uznaniem wśród malarzy XV wieku. Krajobraz służył w najlepszym wypadku za tło dla właściwych tematów, zaczerpniętych zwykle z Biblii. Jednak Leonardo mówił „o przyrodzonym pięknie świata” i chciał je zgłębiać. Eike Schmidt, niemiecki dyrektor Galerii Uffizi, podkreśla, że malarz naprawdę „czuł zew przyrody”. Miał w pewnym sensie ekologiczną wrażliwość. Jego zdaniem, ekologiczna interpretacja tego malarstwa nie byłaby chybiona i pozwoliłaby spojrzeć na twórcę w zupełnie inny sposób.

Szkic stanowi manifest. Zawiera przesłanie, że prawdę o przyrodzie i dziele jej stworzenia można odnaleźć tylko w naturze. Rysunek dokumentuje epokowy przełom.

Leonardo pragnął zobaczyć wszystko na nowo i na własne oczy. Opisywał, jak podczas wędrówki pośród mrocznych skał znalazł się u wejścia do pieczary. Poczł wtedy „lęk i przyciąganie”. Lęk – przed niebezpieczną i ciemną jaskinią, a pożądanie – bo chciał sprawdzić, czy „nie skrywa czegoś cudownego”. Początkowo pragnął się tylko dowiedzieć, jak najdokładniej namalować naturę, czyli barwę powietrza, kształt roślin czy gór. Jednak pasja poznawcza coraz bardziej stawała się celem samym w sobie. Nasuwały mu się ustawicznie nowe pytania, np. o to, jak nocą zachowują się żrenice zwierząt.

■ Z okazji roku Leonarda Luwr organizuje największą od lat wystawę jego malarstwa.

LÉONARD DE VINCI

Réservation obligatoire

Du 24 octobre 2019 au 24 février 2020
exposition au musée du Louvre

Billets sur ticketlouvre.fr – Adhérez sur amisdulouvre.fr

LOUVRE